

In Memoriam - Ger Londo (1935-2018)

Natuurbeschermer in hart en nieren

Op 18 december 2018 overleed ons zeer gewaardeerde PKN-lid, de vooraanstaande veldbioloog Ger Londo. Bij de voorlopers van Wageningen Environmental Research (WENR, voorheen Alterra), te weten het Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud (RIVON), het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) en het Instituut voor Bos- en Natuurbeheer (IBN-DLO) heeft Ger belangrijk ecologisch werk verricht ten behoeve van natuurbehoud, natuurbeheer en natuurontwikkeling. Zijn passie lag vooral bij de plantenwereld en het doorgronden van het fascinerende samenspel van soorten in uiteenlopende gemeenschappen. De afbeelding van de orchidee *Anacamptis pyramidalis* (Hondskruid) op de rouwkaart heeft Ger aan het eind van een heftig en niet te stuiten ziekteproces zelf uitgezocht. Ger was enkele jaren geleden voor de tweede maal weduwnaar geworden en dat was een klap die hem bijzonder zwaar viel. Zonder 'zijn let' en met een snel aftakelende gezondheid was het leven de laatste maanden tot een last geworden. Veldbioloog in hart en nieren, ja dat was hij, maar ook een origineel denker en vooraanstaand onderzoeker.

Na de kweekschool voor onderwijzers studeerde Ger vanaf 1957 biologie aan de Universiteit van Amsterdam met een hoofdvak bij Jacobus Heimans. In 1964 werd hij onderzoeker bij het RIVON en promoveerde in 1971 in Nijmegen bij Victor Westhoff op het proefschrift *Patroon en proces in duinvalleivegetaties langs een gegraven meer in de Kennemerduinen*. De hier in 1956 door Eddy van der Maarel aangelegde proefvlakken (4 m²) vormden de basis en werden vrijwel jaarlijks onderzocht, een onderzoek dat Ger tot in de 21ste eeuw heeft voortgezet. Reeds gelijktijdig bij het proefschrift verschijnt een 'verkorte editie ... ten behoeve van beheerders van duinen en andere zandgebieden'. Dit leidde tot deelname aan de 'Adviescommissie natuurbeheer' van de Amsterdamse Waterleiding Duinen.

En dat is kenmerkend voor zijn visie en aanpak. Het onderzoek is voor hem pas geslaagd als het een directe vertaling krijgt naar praktische toepassingen voor het natuurbeheer, en de mogelijkheden voor natuurherstel en natuurontwikkeling in beeld worden gebracht. Met het laatste toonde hij aan dat in veel gevallen herstel van verloren gegane natuurwaarden haalbaar is. Met het Verslag van een studiereis naar Gotland en Öland (1971) staat Ger met Chris van Leeuwen en Anne van Wijngaarden aan de wieg van 'Begrazing als natuurtechnische maatregel', door Piet Oosterveld naderhand breed uitgelegd. Klassiek is zijn, tegenwoordig te weinig geraadpleegde, standaardwerk *Natuurontwikkeling in de serie Bos- en Natuurbeheer in Nederland* (1997), met als voorloper *Natuurtechnisch bosbeheer* (1991) in dezelfde serie.

Ger was bij het RIVON zijn tijd ver vooruit. Bijvoorbeeld als in 2016 het Staatsbosbeheer het Natura 2000-ontwerpbeheerplan Leenderbos, Groote Heide & de Plateaux uitbrengt, blijkt Gers vijftig jaar oude Rapport over het te stichten Natuureservaat

Kranenveld nog zeer actueel. Met zijn proefschrift stond Ger aan het begin van de digitalisering van het vegetatieonderzoek. Voor het analyseren van reeksen van permanente kwadraten voerde Ger rekentools in als het differentiequotiënt (D_s), het veranderingsquotiënt (D_v) en de zeldzaamheidswaarde (R_s). De dataverwerking in het kader van principale componenten analyse vond plaats met behulp van ponskaarten op een IBM-computer, geprogrammeerd in Fortran IV door Mathematische Psychologie van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Voor zijn proefschrift gebruikte Ger nog transformaties van de schalen van Braun-Blanquet en de aanpassingen daarop van Barkman, Doing en Segal, maar later ontwikkelde hij voor het onderzoek aan permanente kwadraten een nieuwe en veelgebruikte methode, die bekend staat als de Londo-schaal. De opnametechniek werd nog verfijnd door eenzelfde kwadraat vaker per jaar op te nemen, afgestemd op de fenologie van de diverse soortengroepen, zoals voorjaarsbloeiërs en grassen. Gegevens die bijvoorbeeld ook zijn gebruikt in het onderzoek aan hooikoorts. Met het klassieke boekje Nederlandse freatofyten (1988) maakte Ger een indeling van plantensoorten die afhankelijk zijn van grondwater.

Ger vraagt en krijgt ook aandacht voor de natuur- en educatieve waarden voor Natuurtuinen en parken (1977), zeker na de aanleg van een wetenschappelijke proeftuin bij Kasteel Broekhuizen van het RIN in Leersum (1972) en bij hem thuis in Scherpenzeel (1966). Bij het vaststellen van de namen van het stratenplan moet iemand een vooruitziende blik hebben gehad: Ger woonde aan de 'Proeftuin'. Als inspiratie voor zijn ideeën heeft ongetwijfeld de heemtuin 'Thijsses Hof' in Bloemendaal uit zijn jeugd gediend, toen hij actief was in de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie). Door verschillende milieutypen op uiteenlopende grondsoorten met allerlei gradiënten aan te leggen ontstonden na verloop van tijd prachtige en vaak soortenrijke begroeiingen. Van grote invloed op deze ideeën was de in de jaren zestig en zeventig zeer populaire Relatietheorie van Chris van Leeuwen, uitvoerig besproken in het onlangs verschenen proefschrift Victor Westhoff; Natuurbescherming als toevluchtsoord, van de hand van Frank Saris. De theorie lag onder vuur wat betreft zijn theoretische grondslag. Ger Londo heeft nog enige tijd geprobeerd een manuscript hierover afgerond te krijgen, lezen we in het proefschrift van Saris.

De Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum slaagde erin na het vertrek van het RIN de 'Londotuin' bij Kasteel Broekhuizen letterlijk te verplaatsen en daarmee te behouden (www.stichtingoase.nl/londotuin; <https://nl.wikipedia.org/wiki/Londotuin>). Op 21 april 2018 leidt een fragiele Ger nog een excursie in 'zijn' tuin te Leersum voor de afdeling Wageningen van de KNNV-Natuuracademie. De proeftuin in Scherpenzeel kreeg veel aandacht van de Stichting Oase, die in haar tijdschrift een reeks Gesprekken met Dr. Ger Londo (1997-98) publiceerde. Het eerste artikel in deze reeks opende met het motto: 'Het geheim van een soortenrijke en gevarieerde natuurtuin is een gradiëntenrijk uitgangsmilieu'. In de befaamde Orchideeëntuin van het Staatsbosbeheer in het Zuid-Limburgse Gerendal voerde Ger plagexperimenten uit, waarmee hij aantoonde hoe deze het succes van de tuin in hoge mate konden versterken. De door Ger geïnitieerde en ontworpen natuurtuin rondom het gebouw Lumen bij de WUR in Wageningen, die inspireert tot een groenere en meer natuurlijke campus, is eveneens een geslaagd voorbeeld. Tot in 2017 droeg Ger met doorwrochte adviezen bij aan de natuurtuincommissie. Op de rouwkaart staat geschreven: "Je leeft voort in je werk in onze harten". Voor weinigen zal gelden dat

dit voortleven zo tastbaar is. Het is een voorrecht dagelijks te mogen genieten en te leren van de bijzondere natuurtuin bij de WUR.

Zie voor een lijst met publicaties: https://nl.wikipedia.org/wiki/Ger_Londo.

Pieter A. Slim & Joop H.J. Schaminée

